

Knapt halvparten fra staten

Statens forhandlingsleder Viil Søyland under nettpresentasjonen av statens tilbud i årets jordbruksforhandlinger.

Staten tilbyr ei økning i ramma på 962 millioner kroner i 2022, som svar på jordbrukets krav om 2,1 milliarder. 490 millioner av statens tilbud kommer fra statskassa, mens forbrukerne skal betale 400 millioner i økte priser. Prisøkninga vil i snitt utgjøre 200 kroner per år for forbrukerne.

AV LEONID RØDSTEN

I år igjen snakker statens stemme, forhandlingsleder Viil Søyland, om prosenter. Hun viser til at tilbudet vil gi en inntektsvekst på 4,5 prosent.

Inntektsmulighet

Som vanlig forteller statens forhandlingsleder at jordbruksforhandlingene ikke er et lønnsoppgjør.

– Statens tilbud gir økte inntektsmuligheter for norsk jordbruk. Inntektsutviklingen i sektoren fra 2014-2021 har vært god, men det har også vært store variasjoner fra år til år, særlig på grunn av først tørke og deretter pandemi. Inntektene i jordbruket må derfor ses over flere år, sier statens forhandlingsleder Viil Søyland.

Mens jordbruket i sitt krav tar nye strukturgrep i håp om å knekke den skeive utviklinga som har økt siden 2014, sier staten nei.

«Tilbudet følger opp denne regjeringas prioritering av små- og mellomstore bruk og distrikt», heter det i statens tilbud.

Bærekraft, miljø og klima

I tilbudet presenteres fine ord om at det legges vekt på å stimulere til økt andel norsk fôr, både grov- og korn og proteinvekster.

«Norsk andel av fôret er i dag 82 prosent. Mer bruk av norsk fôr kan oppnås gjennom langsiktig forsknings- og utviklingsarbeid, rådgiving i tillegg

til egeninnsats fra næringa og forindustrien. Staten prioriterer videre inntektsmuligheter i sektorer med markedspotensial som korn, frukt, grønt og potet», heter det. Og videre:

«Årets tilbud har en tydelig prioritering av miljømessig bærekraftig matproduksjon og har som en hovedprioritet å forsterke klimaarbeidet. Staten prioriterer også arbeidet med å nå andre miljømål, eksempelvis innen kulturlandskap og vannmiljø. Til sammen styrker tilbudet miljø- og klimainnsatsen med over 230 mill. kroner. Statens tilbud følger opp klimameldingen (Klimaplan 2021-2030). Både regjeringen og Stortinget har, gjennom sin behandling av meldingen, sagt at klimaavtalen med jordbruket skal ligge til grunn for arbeidet i jordbrukssektoren. Virkemidlene i jordbruksavtalen er sentrale bidrag til å nå målene i klimaavtalen».

Investeringer

Staten ser ikke samme behov for ekstra investeringsmidler til bruk med mindre enn 30 kyr for å imøtekomme ekstra investeringsbehov som følger av løsdriftskravet. Staten er fornøyd med utviklinga:

«Statens bidrag til investeringer i landbruket er i dag betydelig, og er for 2022 foreslått til nærmere 680 millioner kroner. I perioden 2014–2021 har avsetningen til IBU-midlene økt med 26 prosent. Investeringsprosjekter med 15-30 kyr har blitt særlig prioritert i de senere års jordbruksoppgjør. Disse prosjektene har i gjennomsnitt fått en høyere andel tilskudd enn øvrige investeringsprosjekt. I 2020 var i underkant av 45 prosent av prosjektene innenfor bruksstørrelsen 15-30 årskyr etter investering. Dette er en økning på 20 prosent poeng fra 2016. Prioriteringen har hatt god effekt og foreslås videreført».

Mer grønn satsing

«I de siste års jordbruksoppgjør

Gårdbrukernes inntekt og gjeld	Gårdbrukernes inntekt og gjeld	Gårdbrukernes inntekt og gjeld	Gårdbrukernes inntekt og gjeld
	2019	Endring i prosent	Endring i prosent
	2019	2018 - 2019	2014 - 2019
Jordbruksbedrifter med personlig bruker (antall)	36846	-1,6	-9,2
Gjennomsnittlig inntekt for brukere (kroner)	711200	3,3	18,1
Lønnsinntekt	298800	4,5	17
Næringsinntekt fra jordbruk	201300	0,7	15,9
Andre næringsinntekter	84000	2,3	17,3
Pensjoner	63800	6,2	32,6
Kapitalinntekter o.l.	63300	5	19
Gjennomsnittlig gjeld for brukere (kroner)	2205000	2	16,9

Tabellen viser utviklinga i samla inntekt (inkludert inntekt utafør bruket) og økt gjeld fra 2014 – 2019 (Kilde SSB).

har det vært en særskilt satsing på grøntsektoren», heter det i statens tilbud som viser til rapporten «Grøntsektoren mot 2035 – sammen for økt konkurransekraft, økt etter-spørsel og mer norsk», som lå til grunn for jordbruksoppgjøret 2020, der rådgivning, forskning, investering og tiltak for fornybar energi og teknologi i grøntsektoren ble prioritert. I tilbudet heter det:

«Statens forhandlingsutvalg ønsker å drøfte videre oppfølging av grøntsatsingen i forhandlingene».

Staten vil også gi mer til avløsning:

«Som en videreføring av regjeringens vektlegging av velferdsordninger, foreslår staten å øke satsene og heve maksimaltaket i tilskudd til avløsning ved ferie og fritid».

Vil se på budsjettnemda

Staten imøtekommer landbruket i ønsket om å se på tallmaterialet som legges til grunn for de årlige jordbruksforhandlingene. Tallmaterialet fra BFJ (Budsjettnemda for jordbruket) er basert på et beregnings-system som nå har vart i mer enn 30 år. Det har skjedd store endringer i norsk landbruk på de tiåra. Det har blitt færre og større bruk. Mye av arbeidsinnsatsen er erstatta av maskiner og investeringer med dertil hørende økt gjeld.

Statens svar på denne utfordringa er kanskje det eneste positive i tilbudet:

– Det har vært mye diskusjon rundt grunnlagsmaterialet. Budsjettnemda, der partene i jordbruksoppgjøret er representert, har også i år lagt fram et omforent grunnlagsmateriale. Statens forhandlingsutvalg legger dette materialet til grunn for tilbudet og årets forhandlinger. Vi foreslår likevel at partene, i lys av de spørsmål som er reist, setter ned et utvalg som skal gjennomgå metoder og prinsipper for grunnlagsmaterialet, sier statens forhandlingsleder Viil Søyland.

En hån mot norsk matproduksjon

–Statens tilbud til jordbruket er ikke en invitasjon for å få til en jordbruksavtale, fastslår NBS-leder Kjersti Hoff i en kommentar til statens tilbud. Jordbruket la fram et krav på 2,1 milliarder kroner. Statens tilbud har ei ramme på 962 millioner kroner.

– Jeg er fortvilt over at staten møter oss med under halvparten av det jordbruket krever. Det koker i jordbruket. Staten legger opp til en inntektsvekst på totalt 4,5% prosent. Men når jordbruket henger etter med 200 000 kroner, hjelper det ikke med prosenter. Vi lever ikke av prosenter, vi lever av kroner, sier Kjersti Hoff, leder i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Landbruksbarometeret som ble lansert i går viser at 70 % av bøndene oppgir lav lønnsomhet som den største utfordringa for å drive gårdsbruket videre.

Fortsatt feil oppskrift

– Oppskriften fra 2014 har slått helt feil. Det hjalp ikke å satse og bli større – økonomien er like dårlig på de store som de små gårdsbruka. Jordbruket blei ikke mer «robust». Det har kommet tydelig fram i det grasrotoppjøret vi ser nå, sier Kjersti Hoff.

Et samla jordbruk har i årets krav vært tydelige på at det trengs en ny retning i jordbrukspolitikken for at vi også i framtida skal produsere rein og trygg mat i hele landet.

NBS-leder Kjersti Hoff uttrykte bekymring for om det blir noen avtale i år.

– Staten svarer overhodet ikke på disse utfordringene i sitt tilbud. Dette viser at regjeringa har valgt Frp som venner i landbrukspolitikken og ikke jordbruket. Det gjør meg dypt bekymra. Når staten legger opp til at flere fortsatt kan bli større, betyr det at noen må slutte. Da får vi ikke brukt arealressursene der de er. Mangfoldet i jordbruket er en styrke ikke bare for matproduksjonen, men også for kommune-Norge. Det har ordførere i mange kommuner tydelig sagt fram om de siste dagene, sier Hoff.

Hoff vil nå se nærmere på tilbudet sammen med sin organisasjon.

– Jeg vil høre på signalene som kommer der for å vurdere hvordan vi tar dette videre. For oss er dette svært krevende, da staten verken kommer med penger eller retningsendring, sier Hoff.